

Sinop cennetini, nükleer cehennemine çevirtmeyeceğiz!

Hale Oğuz
[Sinop Çevre Dostları Derneği]

Bu küçük ilde bu kadar zengin kültür varlıklarının ve kültür birikiminin nedeni olan jeolojik ve ekolojik kısaca doğal koşullardan bir özet sunacağım

Bildiğiniz gibi, uygarlık suyla başlar. Yaşam için su, ulaşım için su. Yine hepinizin bildiği gibi insanlık tarihinin ilk uygarlıkları, su havzalarında doğdu. Nil Delta'sında Mısır, Dicle Fırat arasında Sümer, Kızılırmak kavisinde Hitit Uygarlığı. Gerçekten Sinop'un da su yönünden şanslı olduğunu söyleyebiliriz. İkisi de var; ulaşım için denizi, yaşam için akarsuları var.

Türkiye haritasında Karadeniz kıyılarının orta bölümünde hemen dikkatinizi çeken çıkıntılar, ilimizi oluşturan iki yarımada. Bir tanesi doğuya doğru uzanan Boztepe Yarımadası, diğeri kuzeye doğru uzanan İnceburun Yarımadası. İnceburun aynı zamanda ülkemizin en kuzey noktasıdır. Boztepe Yarımadası başlangıçta yerkabuğunun deniz içindeki tektonik hareketle kıvrılarak yükselmesi ile oluşmuş bir adadır. Zaman içinde bu volkanik kütlede dökülen kalivyal malzeme ile denizin getirdiği alüvyal malzeme bu adanın daha alçak kesimlerini doldurarak, anakaraya bağlanmış ve bugünkü yarımada oluşmuştur. Coğrafyacıların "tombolo" dediği bir oluşumdur. Tombolonun üzerinde şehir merkezi kuruludur.

Boztepe Yarımadasının iki tarafındaki doğal limanlar ulaşım için mükemmel bir imkan sunmuştur. Şehir merkezi antik çağdan beri kent yerleşimi olmuştur. Zengin bir doğal örtüye sahip İnceburun

Yarımadası Karadeniz'in kuzey kıyısına en yakın nokta olup, gemicilerin Sinop Kıyılarını kaybederken Kırım kıyılarına görmeleri ulaşımı ve ticareti kolaylaştırmıştır.

Doğal limanları sayesinde, sadece yazın iki ay sakinleşebilen Karadeniz'de gemiciler için kıyı şehirleri iki ay ama Sinop her zaman sığınacak bir liman olabilmektedir. Turizm dergilerinde gördüğümüz, "Karadeniz'de üç liman vardır, Temmuz, Ağustos, Sinop" sözü tam da bunu anlatmaktadır.

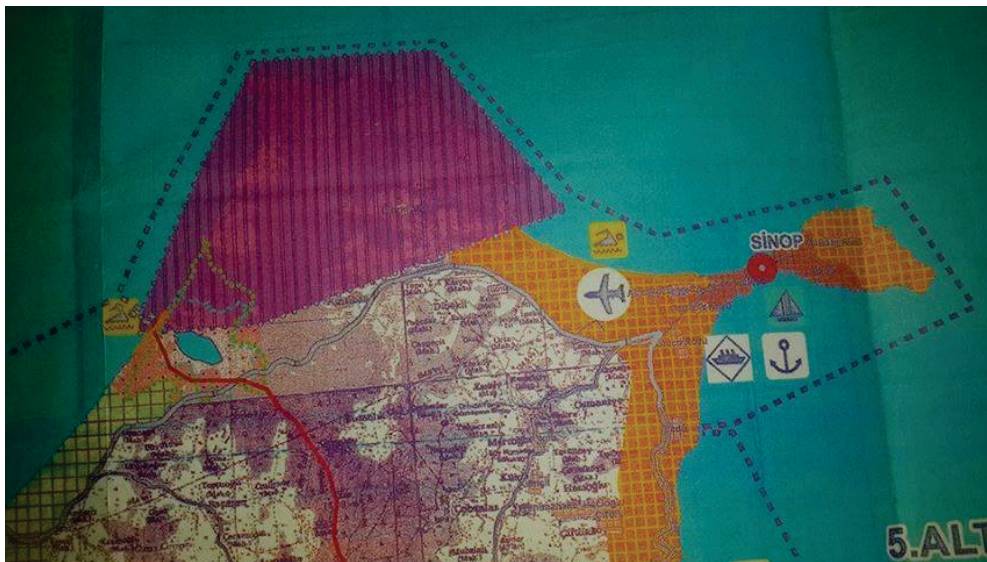
Karadeniz'in vaktiyle tatlı su gölü olduğu bilim insanlarımızın çalışmalarıyla tespit edilmiş, Amerikan Arkeoloji Ekibi'nin "Karadeniz Ticaret Projesi" adlı arkeolojik çalışmaları kapsamında yapılan sualtı araştırmalarıyla da teyit edilmiştir. Son Buzul Çağ'ının buzulları eridiğinde küresel bir su yükselmesi olmuş, Akdeniz'in ve Ege'nin yükselen suları Çanakkale ve İstanbul Boğazı'ndaki kırıklardan da geçerek, Karadeniz Havzasına ulaşmıştır. Karadeniz Havzası'ndaki tatlı su gölü dökülen sularla her gün yükselmiş ve genişlemiş, boğazlarla diğer denizlere de bağlandığı için bugünkü Karadeniz ortaya çıkmıştır.

Olayın büyüklüğünü anlatmak ve akılda kalması için ilginç tahminleri anlatmak isterim. Derneğimizin TÜBİTAK'tan talep etmesi ile yapılan bilimsel çalışma sırasında tahmini hesapları da dinledik. Karadeniz'e dökülen suyun Niyagara Şelalesi'nin 4 katı miktarında olduğu, yaklaşık 150 metre kadar aşağıya döküldüğü, yani gölün seviyesi 150 metre

aşağıda olduğu için dökülme sırasında çıkan gürültünün Ankara'dan duyulabilecek desibelde olduğu.

Bu büyük su baskını teyit eden Amerikan Ekibinin su altı çalışması sırasında da dini bir hikaye gündeme taşınmıştır. Dünyanın yaşadığı en son büyük sel felaketi yani tufan Karadeniz'de yaşandığına göre;

Sinop Nükleer Santral Alanı

insan belleğinde bugüne ulaşmış bir tufan hikâyesi ki, bütün dinlerde bahsedilmektedir, en son yaşanan tufan olmalıdır. O da Karadeniz'de olmuştur. Doğal olarak *Nuh Tufanı* Karadeniz'de yaşanmıştır sonucuna varıyoruz.

Jeoloji ve jeomorfoloji çalışmalarının açıkladığı oluşumlar Sinop'un ilginç yer şekillerine sahip olmasını sağlamıştır. Tombolomuz dar bir kıstakla anakaraya bağlı olup, Tarihi Cezaevi civarında karanın genişliği 300 metre kadardır ve iki tarafında deniz görülür.

Denizin yükselmesi sırasında yarımadalarda büyük bir su baskını yaşanıyor. Özellikle alçak olan İnceburun Yarımada'sını iki taraftan su basıyor, çünkü su seviyesi yaklaşık 150 metre yükselmiş. Yarımada'nın büyük bir bölümü su altında kalıyor. Ayrıca yarımada üzerindeki Devci Deresinin vadisi suyla dolarak Hamsaroz koyu oluşuyor. Binlerce yıl içinde suyun karalar tarafından emilimi, az da olsa buharlaşma, su seviyesinde yaklaşık 2 metrelik düşüğe neden oluyor. Deniz bugünkü sıfır seviyesine düşüyor. Bu durumda denizin basmasıyla oluşan koylar sığlaşıyor. Çok rüzgar alması nedeniyle de, rüzgarın getirdiği kum, sığlaşan koyların ağızlarını kapattığı için geriye lagün gölleri kalıyor.

İnceburun Yarımada'sının doğusunda Akliman mevki dediğimiz yerde koca bir lagün Karagöl-Aksaz, batısında kocaman Sarıkum Lagün'ü geriye kalıyor. Tabii ilimizin en önemli akarsularından Karasu Çayı ve diğer bir akarsu Sırakaraağaçlar Deresi, Akliman Mevkiden denize dökülüyor, dolayısıyla lagüne her gün alüvyon taşıyorlar, ayrıca selle, yağmurla da alüvyon taşıyor, lagünde çamurlaşma, karalaşma yani doğal döngü devam ediyor.

Ancak Amerika ile 1959'da yapılan ikili anlaşma sonucu, Boztepe Yarımada'sının tepesinde Amerikan üssü kurulurken, Karagöl-Aksaz lagününde bir miktar karalaşmaya başlamış alan, havaalanı olarak seçiliyor. Tabii siz korumazsanız Amerika sizin lagününüzü ve sulak alanınızı düşünmeyecektir. Lagün büyük oranda kurutulurken havaalanı kuruluyor. Amerika sadece kendi çıkarlarını düşünürken, biz de muhtemelen durgun sularda sadece sivrisinek ürediğini düşünmekteydik, lagün nedir, sulak alan nedir, ne faydası vardır bilmiyorduk.

Peki bugün?

Onca bilimsel çalışma var, dünyanın ısındığını, içme suyu kaynaklarının azaldığını bilmeyen yok. Ama olana bakın; nükleer santral yapılması planlanıyor, bunun için de İnceburun Yarımada'sı seçiliyor

Şehre girerken Boztepe Yarımada'sının solunda görülen 4 kilometrelik plaja sahip koy Akliman mevki. Mevki başlangıcında havaalanı var Amerikan üssü ile birlikte kurutulan yer. Ama buna rağmen kışın zaman zaman taban suyu yükseliyor, çünkü orası eski körfez tabanı, koy tabanı, ne kadar kurutsanız da yağmurun yoğun olduğu zamanda su seviyesi yükseliyor.

Sulak alanların önemini bu derginin okurlarına anlatmama gerek yok tabii. Ama en azından birkaç cümle ile hatırlatmak isterim. Sulak alanlar tropikal ormanlarla birlikte en fazla oksijen üreten ekosistemlerdir.

Buldukları yörenin yağış ve sıcaklık olmak üzere iklim elemanları üzerinde olumlu etki yapan doğal klimalardır. Hem içinde bir sürü canlı üüyor, bir sürü canlı onlardan besleniyor, hem de sularla, derelerle ve yağmur sularıyla başka yerlerden bitki tohumları, küçük hayvanların yumurtaları taşınıyor. Sulak alanlar çok önemli genetik rezerv alanlarıdır. Su kuşları burada besleniyor, çok güzel görüntüler oluşuyor. Oradaki bitkiler tortu ve zehirli maddeleri, toksik maddeleri vücutlarında tutuyorlar ve bize temizlenmiş su veriyorlar, yeraltı sularını zenginleştiriyorlar. Kurak mevsimlerde yeraltı sularından besleniyorlar. Ama susuz yağışsız, yağışın az olduğu zamanlarda bize içme suyu sağlıyorlar, arıtıyorlar. Bizim için doğal bir arıtma tesisi görevi yapıyorlar.

Durgun sular balık yumurtlama alanları olarak da çok önemli görevler yapıyor. Durgun sularında çok miktarda balık ürediğini, buradan Karadeniz'e dağıldığını, yine de en irilerinin Sinop'ta yakalandığını anlatan İlk Çağ Coğrafyacısı Strabon yaşamın ve kültür zenginliğinin ipuçlarını vermektedir.

İlimiz arkeolojisi hakkında uzun yıllar çalışan İngiliz arkeologunun antik metinlerden aktardığı ve yararsız işler yapanlar için kullanılan "Sinop'a balık mı götürüyorsunuz?" deyişi zenginliği çok güzel ifade etmektedir. İklim, deniz, su, orman, bereketli topraklar. Yaşamak, yerleşmek, üretmek ve şehir kurmak için çok uygun.

Doğal işleyişi ile Bataklık - Sazlık üniteye dönüşmüş Aksaz henüz yaşıyor çok şükür. Beş yıllık mücadelemiz sonunda 2003 yılında sulak alan olarak statüsü belirlendi. Ayancık ilçemiz yoluna kadar bataklık-sazlık. Arkadaki tepelere kadar deniz basmıştı yani koydu, su seviyesi düştü, kum bankıyla önü kapandı, lagün oldu ve bugün sazlık-bataklık ünite, içinden de dere geçiyor.

İçindeki sazların ekonomik değerleri de var tabii ki. Sulak alanın etrafında hayvanlar otlatılıyor, sulamada kullanılıyor. Hele su kaynaklarının bu kadar azaldığı günümüzde, gözümüz gibi korumamız gereken yerlerden biri. Ayrıca görsel manzaralar da sunuyor. Bataklık-Sazlık üniteler iklimi yumuşattığı için soğuk mevsimlerde kuzeyden göçen yüzlerce kuş Sarıkum mevkiine, Akliman mevkiine, ilimize geliyor.

Yarımada'nın tamamı karışık ormanla örtülü ve orman altı bitki örtüsü de çok zengin. İnceburun Yarımada'mızda. Akliman mevkiindeki Akliman Koyu içinde iki tane adacığımız var. Sarı Ada ve Kara Ada. Kara Ada insan eliyle karaya bağlanıp fener konulmuştur. Deniz yükselmesiyle su ışgaline uğramış dere vadisinin oluşturduğu Hamsaroz koyumuza yanlış olarak broşürlerimizde fiyort denilmişse de bilimsel çalışmalara göre buzullar hiçbir zaman Karadeniz'e ulaşmamıştır. Sadece

eriyen buzul suları ulaştığı ve dere vadisini bastığı için Hamsaroz, coğrafyacılardan dediği bir oluşumdur. Yarımada'nın kıyılarında falezler, bazalt kayalıklar yer almaktadır. Sarıkum; Akliman'daki sulak alandan birkaç bin yıl sonra önü kapandığı için, halihazırda Sarıkum lagün gölü yaşıyor, etrafında karalaşan bölümünde bataklık, sazlık ünitesi var. Su kuşları için cennet, Manyas gibi kuş cenneti. Gerçekten müthiş bir ekosistem çalışıyor. Hem deniz, hem orman, hem göl, hem gölün etrafında toprak tabakasının kumul olmasından, kumul alanlar var. Tanıtım broşürlerinde Sarıkum'u "göl, çöl, deniz, orman" diye tarif ediyoruz. Kumul alanı görüntüsü nedeniyle çölmüş gibi isimlendirerek. Tabii bu değişik ekosistemler birlikte uyum içinde, birbirini destekleyerek varlığını sürdürüyor. Bitki örtüsü de haliyle çeşitli ve zengin. Endemik, nadir ve tehlike altında bitkiler yer alıyor. 150 çeşit kuş konaklıyor, barınıyor ve üüyor. Gölün üzeri her mevsim sayıları değişse de çeşitli kuşlarla dolu.

Havzayı besleyen ve alanın içinden geçen dere zaman zaman denize ulaşıyor. Denize ulaştığı zamanlarda yine de sığ olan bu su içinde balıklar sıçrayarak denize kavuşuyor. Sulak alanlar aynı zamanda su taşkınlarını, denizin içeriye girmesini de önleyen birimler.

Gölün bitiminde su basar ormanımız var. Bu güne kadar kalabilmiş iki Dişbudak mesceresinden biri burada.

Gölün karşı kıyısında Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü'nün yaptırdığı kuş gözlem kulesi var. Doğa yürüyüşü ve fotoğraf safari düzenlediğimiz zaman kuleye teleskop kurdurup, kuş gözlemi yaptırıyoruz. Vatandaşlarımız sevsinler, korusunlar, sulak alanlarına sahip çıksınlar diye.

Tam bu alanda korkunç bir proje planlanıyor. Bu muhteşem doğal mirasın bağrına nükleer santral kurulmak isteniyor. Yaşamı yok edecek bugünü geleceği yok edecek bir proje.

Yaşamı savunan ve Çernobil nükleer felaketinden sonra beş yakınıni kanserden kaybetmiş biri olarak nükleer santrallara şiddetle karşıyım. Ayrıca kaza olmasa dahi 25 yıllık bilimsel araştırma sonuçlarına göre nükleer santral civarında yaşayan yetişkinlerde kanser oranının % 53, çocuk kanserlerinin ise % 60 olduğunu, dünyanın hiçbir yerinde radyoaktif atıkların nihai olarak depolanacak alan olmadığını bildiğim için karşıyım. Atıklar yüz binlerce yıl radyasyon yaydıkları için karşıyım. Bize çok pahalıya mal olacağı, kuşaklar boyu borç ödeneceği için karşıyım. Teknolojisi ve yakıtıyla tamamen dışa bağımlı olacağı için karşıyım. Kaza ihtimali olduğu ve kaza halinde etkilerinin sınırsız ve sonsuz olduğu için karşıyım.

Hepinizi karşı durmaya ve yaşam alanlarımızı korumaya çağırıyorum.